

2. MEZINÁRODNÍ OCHRANA A AZYLOVÁ ZAŘÍZENÍ

Průběh řízení o udělení mezinárodní ochrany upravuje zákon č. 325/1999 Sb., o azylu, ve znění pozdějších předpisů (zákon o azylu).

Správním orgánem rozhodujícím ve věci v první instanci je Ministerstvo vnitra (odbor azylové a migrační politiky - OAMP). Ministerstvo vydá zpravidla do 180 dnů ode dne zahájení řízení rozhodnutí ve věci. Nelze-li vzhledem k povaze věci rozhodnout v této lhůtě, může ji Ministerstvo přiměřeně prodloužit. Rozhodnutí ve věci mezinárodní ochrany je pravomocné dnem předání. Proti pravomocnému rozhodnutí Ministerstva vnitra lze podat žalobu ke krajskému soudu místně příslušnému podle místa hlášeného pobytu cizince v den podání žaloby. Po dobu řízení o žádosti o udělení mezinárodní ochrany na I. stupni i během řízení soudu o žalobě proti rozhodnutí Ministerstva vnitra, má-li žaloba odkladný účinek, nebo je tento soudem přiznán v konkrétním případě, je cizinec v postavení žadatele o mezinárodní ochranu a nemůže být z území České republiky vyhoštěn. Proti rozhodnutí krajského soudu o žalobě proti rozhodnutí Ministerstva vnitra ve věci mezinárodní ochrany má cizinec dále právo podat kasační stížnost k Nejvyššímu správnímu soudu v Brně. Kasační stížnost má rovněž v některých případech odkladný účinek a tedy ani po dobu soudního řízení o kasační stížnosti, pokud má odkladný účinek, nemůže být cizinec z území České republiky vyhoštěn.

Ministerstvo vnitra provozuje pro žadatele o mezinárodní ochranu a poživatele mezinárodní ochrany (azylanty a osoby s udělenou doplňkovou ochranou) tzv. azylová zařízení. V přijímacím středisku je cizinec povinen pobývat po určitou zákonem stanovenou dobu (za účelem provedení identifikačních úkonů, sepsání žádosti o azyl, lékařského vyšetření apod.). Přijímací střediska se nacházejí v obci Zastávka, okres Brno – venkov, a na Letišti Václava Havla Praha, Ruzyně. Po provedení prvotních úkonů je žadatel přemístěn do pobytového střediska, nebo se na základě schválené žádosti může ubytovat v soukromí. Pobytová střediska slouží k ubytování žadatelů o udělení mezinárodní ochrany do doby nabytí právní moci rozhodnutí o udělení mezinárodní ochrany, případně do dne rozhodnutí soudu, pokud žadatel podal žalobu a ta má odkladný účinek. V tomto zařízení lze v případě potřeby ubytovat i cizince, kteří podali kasační stížnost. Pobytová střediska se nacházejí v obcích Havířov, okres Karviná, Zastávka, okres Brno – venkov a Kostelec nad Orlicí, okres Rychnov nad Kněžnou. Cizinci mohou požádat o mezinárodní ochranu i v zařízeních pro zajištění cizinců v Bělé pod Bezdězem, okres Mladá Boleslav, ve Vyšních Lhotách, okres Frýdek-Místek a v Balkové, okres Plzeň-sever. Nebo, jsou-li umístěni ve zdravotnickém nebo vězeňském zařízení a jejich pohyb je tak omezen, mohou požádat o udělení mezinárodní ochrany písemně. Integrační azylové středisko slouží k přechodnému ubytování cizinců, kterým byla udělena mezinárodní ochrana. Integrační azylová střediska se nacházejí v Brně, okres Brno-město; v Jaroměři, okres Náchod; v Havířově, okres Karviná a v Ústí nad Labem - Předlicích, okres Ústí nad Labem.

Metodické poznámky k tabulkám

Tabulka 2-1. Řízení o mezinárodní ochraně

Údaje o počtech rozhodnutí zahrnují všechna rozhodnutí, tedy i rozhodnutí vydaná v případech nezletilých účastníků řízení, jejichž jménem podává žádost o mezinárodní ochranu jejich zákonný zástupce. Celkový počet rozhodnutí není prostým součtem druhů rozhodnutí uvedených v tabulce, ale zahrnuje ještě další typy rozhodnutí (např. rozhodnutí o odnětí mezinárodní ochrany), kterých je ale v celkovém srovnání minimum.

Tabulka 2-2. Řízení o žalobách s odkladným účinkem ve věci mezinárodní ochrany u krajských soudů

Od 1. 1. 2003 mohou žadatelé o mezinárodní ochranu podat žalobu k příslušnému krajskému soudu (podle místa pobytu žadatele v době podání žaloby). Obdrží-li žadatel o mezinárodní ochranu negativní rozhodnutí krajského soudu – a to buď ve věci nebo o odkladném účinku, přestává být (po nabytí právní moci rozhodnutí) žadatelem o udělení mezinárodní ochrany. Proti rozhodnutí krajského soudu může cizinec podat kasační stížnost k Nejvyššímu správnímu soudu

v Brně. Při splnění zákonných podmínek mu může být vydáno potvrzení o strpění pobytu na území České republiky po dobu soudního řízení o kasační stížnosti.

Tabulka 2-3. Průběh řízení o kasačních stížnostech u Nejvyššího správního soudu

Počtem cizinců s kasační stížností se rozumí počet cizinců, o jejichž kasačních stížnostech nebylo dosud rozhodnuto.

Tabulka 2-5. Nově podané žádosti o mezinárodní ochranu podle místa podání

Pod pojmem azylová zařízení se rozumí přijímací, pobytová a integrační střediska. Ostatními místy pobytu jsou pak míněny nemocnice, věznice, zařízení pro zajištění cizinců apod.

Tabulka 2-9. Udělená státní občanství ČR azylantům

Podle zákona č. 325/1999 Sb., o azylu, v případě získání státního občanství azyl zaniká. Sloupce za roky 2000 až 2018 ukazují počty osob, kterým azyl zanikl z důvodu získání státního občanství.

Tabulka 2-10. a 2-11. Doplnková ochrana

Podle § 14a zákona č. 325/1999 Sb., o azylu, se doplnková ochrana udělí cizinci, který nesplňuje důvody pro udělení azylu, ale v jehož případě jsou důvodné obavy z navrácení do země původu, kde by mu hrozilo skutečné nebezpečí vážné újmy.

* * * * *

V roce 2018 bylo evidováno celkem 1 701 žádostí o udělení mezinárodní ochrany v České republice. Oproti roku 2017 (1 451) tak došlo k viditelnému nárůstu. I nadále však pokračoval pokles žadatelů pocházejících z evropských zemí. Jejich podíl se mezi roky 2017-2018 snížil z 39,4 % na 35,4 %. Zároveň se meziročně snížilo i zastoupení žadatelů z asijského kontinentu, a to o 1,5 p. b., na 47,9 %. Podíl žadatelů z afrických zemí dosáhl v roce 2018 5,9 %, tzn. že oproti roku 2017 mírně vzrostl (o 0,7 p. b.) Naopak výrazně se zvětšila skupina žadatelů ze zemí amerického kontinentu, a to z 4,8 % evidovaných v roce 2017 na 9,6 % v roce 2018.

Žadatelé o mezinárodní ochranu pocházeli v roce 2018 z celkem 75 zemí světa. Spektrum zdrojových států se tak výrazně rozšířilo (z 52 zemí v roce 2017). Nejvíce žádostí bylo přijato od státních příslušníků Ukrajiny, a to celkem 418 žádostí. Dále následovali občané Gruzie (169 žádostí), Kuby (154), Arménie (117) a Vietnamu (100). Markantní nárůst byl mezi lety 2017 a 2018 evidován u státních příslušníků Uzbekistánu (z 9 na 98 podaných žádostí) a Kuby (z 68 na 154 podaných žádostí). Naopak k výraznému poklesu podaných žádostí, ze 128 na 46, došlo mezi uvedenými roky u občanů Ázerbájdžánu.

Mezi žadateli o mezinárodní ochranu, kteří přicházejí na území České republiky, výrazně dominují muži. V roce 2018 tvořili muži celkem 71 % všech žadatelů. Z hlediska věkových skupin mají nejvýraznější zastoupení žadatelé ve věku 25-34 let. V této věkové kategorii se v roce 2018 nacházelo 34,1 % žadatelů a 25,9 % žadatelek o mezinárodní ochranu (za obě pohlaví dohromady činil podíl 31,7 %). Mezi žadateli-muži je také výrazněji zastoupena věková skupina 35-39 let (14 % v roce 2018) a 20-24 let (13,2 %). Mezi žadatelkami o mezinárodní ochranu je, oproti tomu, patrný vysoký podíl těch, spadajících do kategorie dětského věku, tj. 0-14 let. V této věkové kategorii se v roce 2018 nacházelo celkem 26,3 % osob.

V řízení o udělení mezinárodní ochrany předalo v roce 2018 Ministerstvo vnitra celkem 1 730 rozhodnutí, z toho ve 165 případech byla Ministerstvem vnitra přiznána mezinárodní ochrana ve formě azylu či doplnkové ochrany. Formou azylu byla mezinárodní ochrana v roce 2018 udělena celkem v 47 případech, což bylo bezmála o dvě třetiny více (o 62,1 p. b.) než v roce 2017. Nejčastěji byl azyl udělen státním příslušníkům Číny, Sýrie a Ukrajiny. Doplnková ochrana byla, stejně jako v roce 2017, udělena v 118 případech, nejčastěji občanům Sýrie, Iráku a Ukrajiny. Proti rozhodnutí Ministerstva vnitra bylo v roce 2018 ke krajským soudům podáno 744 žalob. Rozhodnutí Ministerstva vnitra (zamítnutí, odmítnutí žaloby) bylo potvrzeno ve 466 případech. K novému projednání v první instanci (OAMP) bylo vráceno celkem 67 žalob. K Nejvyššímu správnímu soudu v Brně bylo v roce 2018 podáno celkem 497 kasačních stížností. Nejvyšším správním soudem pak bylo vydáno 423 rozhodnutí. U 352 případů došlo k negativnímu rozhodnutí

(odmítnutí stížnosti, zamítnutí kasační stížnosti). K novému projednání u krajských soudů byla věc vrácena v 17 případech a v dalších 24 případech byla stížnost vrácena zpět k projednání na Ministerstvo vnitra (OAMP).